

Valtiovarainministeriölle

LAUSUNTO LUONNOKSESTA KUNTARAKENNELAIKSI

1. Yleistä lakiluonnoksesta

Kuntauudistuksen jatkaminen väestöllisten muutosten vuoksi on ilmeisen välttämätöntä. Peruspalvelujen tasavertaisen ja laadukkaan saannin turvaaminen kansalaisille on suuri haaste ja vaatii muutoksia myös palvelurakenteissa. Kunnan keskeinen tehtävä on juuri palvelujen järjestäminen, mutta sen tehtävää ja merkitystä paikallisena, kansalaista lähinnä olevana kehittämis- ja vaikuttamisyhteisönä ei saa väheksyä kun kuntajaotusta uudistetaan.

Perusteellinen kannanmuodostus tulevaan kuntarakenteeseen edellyttäisi, että kunnissa tiedettäisiin tapahtuuko kuntien tehtävissä oleellisia muutoksia, mitä käynnissä oleva valtiosuusjärjestelmän muutos tulee erityyppisille kunnille merkitsemään, mitä uusia demokratiaa vahvistavia mahdollisuuksia kuntalain muutos tuo kunnan toimintaan ja erityisesti, mihin sosiaali- ja terveystalvelujen uudelleen järjestämisessä tullaan lopulta päätymään. Näiden tietojen puuttuminen vaikeuttaa merkittävästi sekä lausunnon antamista että myöhemmin selvitysalueiden muodostamista.

Rakennelain tavoitteen mukaisia vahvoja kuntia on mahdollista muodostaa lähinnä vain väestöltään kasvavilla ja toiminnallisesti yhtenäisillä alueilla, joissa etäisyydetkin kunnan sisällä pysyvät kohtuullisina. Näyttää kuitenkin siltä, että juuri näillä kaupunkiseuduilla uusien kuntien muodostuminen on vapaaehtoiselta pohjalta kaikkein epätodennäköisintä. Maaseutualueille taas ei voida muodostaa niin vahvoja kuntia, että niillä olisi tulevaisuudessakin riittävät voimavarat vastata nykyisistä kuntapalveluista erikoistason sairaanhoidon järjestämiseen saakka. Tiheään asutun Suomen osissa vahva peruskuntamalli on hyvä ja toimiva, mutta harvaan asutussa Suomessa kaksiportainen malli ei riitä vaan etenkin sosiaali- ja terveystalveluiden järjestämisessä tarvitaan ylikunnallista tahoja, jopa maakunnan kokoisella alueella.

Kuntauudistuksessa kysymys **lähipalveluista** korostuu. On voitava vastata kysymyksiin, mitä lähipalvelujen tulee vähintäänkin olla ja kuinka läheltä ne tulee olla saatavissa? Kun palvelurakenteiden uudistaminen tarkoittaa usein käytännössä myös monien palvelujen keskittämistä, tulee lähipalvelut ja niiden kohtuullinen saavutettavuus ja siten kansalaisten yhdenvertaisuuden toteutuminen, voida tässä yhteydessä määritellä selkeästi ja mahdollisimman yksiselitteisesti.

Siikalatvan kunnalla on tuore kokemus neljän kunnan yhdistymisestä. Päällekkäisyyttä hallinnossa on saatu monin osin purettua ja talouden tilaa parannettua. Palvelurakenteiden uudistaminen vaatii kuitenkin aikaa, yksi valtuustokausi ei tähän riitä. Kunnan alueen laajuus 2230 km² ja neljä kirkonkylää palveluineen ovat jo riittävä haaste kunnan johtamiselle ja kehittämiselle. Tätä laajempaa yksikköä ei enää voisi pitää sellaisena paikallisyhteisönä, jona kunta suomalaisessa hallinnossa on totuttu kokemaan.

Lakiluonnokseen sisältyvää henkilöstön irtisanomissuojaa tulisi lyhentää niin että se on enintään 2 vuotta.

Kuntarakennelain valmistelu nyt esitetyssä muodossa tulisi keskeyttää ja aloittaa laajemmalla kuntanäkemyksen ja kuntatutkimuksen pohjalta. Ensi vaiheessa tulee ratkaista sosiaali- ja terveystalouden järjestämisen kestävä ja toimiva tapa.

2. Selvitysvelvollisuudesta, selvitysperusteista (ml. poikkeusperusteista) ja selvitysvelvollisuuden sisällöstä

Selvitysvelvollisuuteen johtavat taloutta koskevat kriteerit antavat yleiskuvan kunnan taloudesta. Asukasluku kriteerinä sen sijaan pätee vain sosiaali- ja terveystalouksissa, joissa 20 000 asukastakin on riittämätön laajennettuun perustasoon siirryttäessä.

Selvitysten tekeminen ilman kuntien todellista tahtotilaa johtanee erittäin harvoin yhdistymispäätöksiin.

Poikkeamisen perusteet ovat perusteltuja. Toiminnallinen kokonaisuus poikkeamisperusteena tulisi kuitenkin tarkemmin määritellä..

3. Esityksen sisältämistä määräajoista ja menettelyistä

Kun lausuntoa annettaessa on hyvin epäselvää, miten sosiaali- ja terveystalouksien järjestäminen ratkaistaan, miten valtionosuusjärjestelmä muuttuu ja mitä kuntalain muutos tuo lähidemokratialle, ei selvitysalueiden muodostamiselle ole todellisia edellytyksiä ennen syksyä. Aikaväli 1.12.2013 - 1.4.2014 on aivan liian lyhyt tehdä mahdollisesti vaihtoehtoisia selvityksiä ja varsinkin yhdistymispäätöksiä niiden pohjalta. Määräaika 1.4.2014 tulisi siirtää ainakin puolella vuodella, jolloin myös sote-alueiden muodostuminen olisi pidemmällä ja mahdolliset muutokset perustalouksien rahoituksessa olisivat tiedossa.

4. Valtioneuvoston toimivallasta päättää kuntajaon muuttamisesta

Ehdotettu toimivalta on perusteltua. On kuitenkin epäselvää, että miten erityisen vaikeassa taloudellisessa asemassa oleva kunta lopulta määritellään.

5. Yhdistymisavustuksien ehdoista ja määrästä

Vaikeassa taloudellisessa asemassa olevien kuntien lisän pienuus saattaa muodostua joissakin tapauksissa yhdistymisen esteeksi vahvempien kumppanien puolella. Porrastettu lisä talouden perusteella edistäisi kuntaneuvotteluja ja yhdistymisiä.

Yhdistymisavustuksen käyttötarkoituksen rajaaminen esitetyllä tavalla on perusteltua.

6. **Sosiaali- ja terveydenhuollon tehtävien turvaamisesta sosiaali- ja terveydenhuollon palvelurakennetta koskevien linjausten mukaisesti**

Sosiaali- ja terveystalvelujen integraation toteuttaminen laajan perustason mukaisesti järjestämisvastuun ollessa 50 000-100 000 as. yksiköllä vaikuttaa epärealistiselta. Maakuntatasoisella järjestäjällä tähän olisi päästävissä erikoissairaanhoidon voimavaroja hajottamatta. Hallituksen linjauksissa mainitaan 20 000 asukkaan väestöpohja ja toisaalta todetaan sen riittämättömyys. Edelleenkin on epäselvyyttä siitä, mistä palvelutuotannosta ERVA-alue tulisi vastaamaan ja miten erikoissairaanhoidon palvelutuotanto tulisi organisoida.

Tuleeko ministerityöryhmän linjaus, että *"Jos kunnan väestö on vähintään noin 20 000 asukasta ja sillä on muutenkin riittävä kantokyky, kunnalla on mahdollisuus järjestää joitakin peruspalveluja itse.."*, merkitsemään, että järjestämisvastuu jakaantuu niin, että terveydenhuollon laaja integraatio ei käytännössä toteudukaan? Tällöin järjestelmästä tulisi kovin sekava ja keskeiset, tavoitellut edut jäisivät saavuttamatta.

Sosiaali- ja terveystalvelujen uudistus on irrotettava kuntauudistuksesta ja varmistettava ensi vaiheessa toimiva sosiaali- ja terveydenhuollon järjestelmä. Olisi tehtävä **kokonaisuudistus**, joka kattaa sosiaali- ja terveystalvelujen rahoituksen uudistamisen ja järjestämisvastuun osoittamisen kuntaa ylemmälle tasolle, samaan tapaan kuin useimmissa Euroopan maissa. Tällöin kunta voisi säilyttää paikallisyhteisöluonteen ja kunnan kolmesta tehtävästä; palvelujen järjestäminen, elinvoiman kehittäminen ja demokraattisen toiminnan turvaaminen, myös kaksi jälkimmäistä voisi tulevaisuudessakin toteutua.

Sosiaali- ja terveyspiirit tulisi pääsääntöisesti muodostaa sairaanhoitopiireistä.

SIIKALATVAN KUNNANHALLITUS

Pirkko Pehkonen
kunnanhallituksen
puheenjohtaja

Tuomo Haapalahti
kunnanjohtaja